

ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

EYIB.UZ jurnali hamkorligida

San'atshunoslik va chizmachilik fanini
o'qitish metodikasida muammo hamda yechimlar

CHIZMACHILIK FANIDA BAHOLASH MEZONLARINI ISHLAB CHIQUISH

Baxromova Nazokatxon Akmalxo'ja qizi
Qo'qon davlat universiteti 3-kurs talabasi
Xo'janazarova Nilufar To'lqinjon qizi
Qo'qonDU San'atshunoslik kafedrasida o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada formativ va summativ baholash asosida o'quvchilar bilimini aniqlash, obyektivlikni ta'minlash, amaliy grafik topshiriqlarni baholash mezonlarini takomillashtirish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Baholash mezonlarini ilmiy asosda ishlab chiqish o'quvchilarning bilim, ko'nikma va kompetensiyalarini samarali rivojlantirishga xizmat qilishi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: Chizmachilik, baholash mezonlari, mezonli baholash, grafik savodxonlik, kompetensiya, formativ baholash, summativ baholash, fazoviy tafakkur, amaliy ko'nikma, pedagogik texnologiyalar, ta'lim sifati, monitoring.

Ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar o'quvchilar bilimini baholashning zamonaviy va samarali mexanizmlarini joriy etishni talab etmoqda. Baholash ta'lim jarayonining muhim tarkibiy qismi bo'lib, o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini aniqlash, ta'lim natijalarini tahlil qilish hamda o'qitish sifatini oshirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, chizmachilik kabi nazariy bilimlar bilan bir qatorda amaliy ko'nikmalarni ham talab qiladigan fanlarda baholash mezonlarini ilmiy asosda ishlab chiqish muhim ahamiyatga ega. Chizmachilik fanining o'ziga xosligi shundaki, unda o'quvchi nafaqat nazariy bilimlarni egallashi, balki grafik topshiriqlarni mustaqil va standart talablarga muvofiq bajarish ko'nikmalariga ham ega bo'lishi lozim.

Baholash mezonlari o'quvchilar faoliyatini aniq va obyektiv baholash imkonini beradigan ko'rsatkichlar tizimi hisoblanadi. Mazkur mezonlar o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini aniqlash, ularda mavjud kamchiliklarni belgilash hamda keyingi rivojlanish yo'nalishlarini aniqlash imkonini yaratadi. Chizmachilik fanida baholash mezonlarini ishlab chiqishda fan mazmuni, o'quv dasturi talablari va shakllantirilishi lozim bo'lgan kompetensiyalar inobatga olinadi. Baholash mezonlari aniq, tushunarli, o'lchanadigan va amaliy natijalarni aks ettiradigan bo'lishi zarur.

Zamonaviy pedagogik yondashuvlarga ko'ra, baholash faqat yakuniy natijani aniqlash vositasi emas, balki ta'lim jarayonini boshqarish mexanizmi ham hisoblanadi. Shu sababli chizmachilik fanida baholash mezonlari ishlab chiqilganda o'quvchilarning bilimlari bilan bir qatorda ularning amaliy faoliyati, ijodiy yondashuvi va mustaqil ishlash qobiliyati ham hisobga olinishi lozim. Grafik topshiriqlarni bajarishda aniqlik, standartlarga rioya qilish, fazoviy tafakkur va texnik tafakkur darajasi baholashning asosiy mezonlari sifatida qaraladi. Chizmachilik

fanida baholash mezonlarini ishlab chiqishning muhim tamoyillaridan biri obyektivlik hisoblanadi. Obyektiv baholash o'quvchilar bilimini adolatli aniqlash imkonini beradi. Buning uchun har bir topshiriq bo'yicha aniq ko'rsatkichlar va baholash mezonlari ishlab chiqilishi zarur. Masalan, detal chizmasini bajarishda chiziqlarning to'g'ri qo'llanishi, o'lchamlarning standartlarga mosligi, proyeksiyalarning to'g'ri joylashtirilishi va umumiy grafik madaniyat darajasi alohida mezonlar sifatida belgilanishi mumkin. Bu esa o'quvchilar faoliyatini subyektiv fikrlarsiz baholash imkonini yaratadi.

Baholash mezonlarini ishlab chiqishda kompetensiyaviy yondashuv muhim o'rin tutadi. Hozirgi ta'lim tizimida o'quvchilarda bilimlarni amaliyotda qo'llash kompetensiyalarini shakllantirish asosiy maqsadlardan biri hisoblanadi. Chizmachilik fanida grafik kompetensiya, texnik kompetensiya va kommunikativ kompetensiya kabi yo'nalishlar rivojlantiriladi. Shu bois baholash mezonlari faqat nazariy bilimlarni emas, balki amaliy faoliyat natijalarini ham qamrab olishi kerak. O'quvchining chizmalarni o'qiy olishi, grafik topshiriqlarni bajarishi, texnik hujjatlar bilan ishlashi va muammoli vaziyatlarni hal qila olishi mezonli baholash tizimida aks etishi zarur. Chizmachilik fanida formativ va summativ baholashning o'zaro uyg'unligi muhim ahamiyatga ega. Formativ baholash o'quvchilarning o'quv jarayonidagi rivojlanishini muntazam kuzatish va ularga o'z vaqtida tavsiyalar berish imkonini yaratadi. Ushbu baholash turi orqali o'quvchilarning grafik topshiriqlarni bajarish jarayonidagi faoliyati, mustaqil ishlashi va ijodiy yondashuvi aniqlanadi. Summativ baholash esa ma'lum mavzu, bo'lim yoki o'quv kursi yakunida erishilgan natijalarni baholashga xizmat qiladi. Har ikkala baholash turi uchun ishlab chiqilgan mezonlar bir-birini to'ldirishi va ta'lim maqsadlariga xizmat qilishi lozim.

Grafik topshiriqlarni baholash mezonlarini ishlab chiqishda ularning murakkablik darajasi ham hisobga olinadi. Oddiy geometrik yasash ishlari bilan murakkab yig'ma chizmalarni bajarish topshiriqlari bir xil mezon asosida baholanmasligi kerak. Har bir topshiriqning maqsadi, mazmuni va o'quvchilardan talab qilinadigan kompetensiyalariga mos baholash mezonlari ishlab chiqilishi lozim. Bu esa baholashning haqqoniyligini ta'minlaydi hamda o'quvchilarning real imkoniyatlarini aniqlashga yordam beradi. Baholash mezonlarini ishlab chiqishda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish ham muhim ahamiyat kasb etadi. Elektron testlar, grafik dasturlar va raqamli baholash platformalari o'quvchilar bilimini tezkor va aniq baholash imkonini beradi. AutoCAD, Compass-3D va boshqa grafik dasturlar asosida bajarilgan ishlarni baholash uchun ham maxsus mezonlar ishlab chiqilishi zarur. Raqamli texnologiyalar asosida amalga oshiriladigan baholash jarayonlari o'qituvchi mehnatini yengillashtirish bilan birga natijalarning aniqligini oshiradi.

Chizmachilik fanida baholash mezonlarini ishlab chiqish ta'lim sifatini monitoring qilishda ham muhim vosita hisoblanadi. Monitoring natijalari asosida o'quvchilarning o'zlashtirish darajasi, o'qitish metodlarining samaradorligi va mavjud muammolar aniqlanadi. Bu esa ta'lim jarayonini takomillashtirish uchun zarur bo'lgan ma'lumotlarni taqdim etadi. Shu jihatdan baholash mezonlari nafaqat o'quvchilar bilimini aniqlash, balki ta'lim sifatini boshqarish vositasi sifatida ham xizmat qiladi. Baholash mezonlarini ishlab chiqishda xalqaro tajribalarni o'rganish

ham muhim ahamiyatga ega. Rivojlangan mamlakatlar ta'lim tizimida mezonli baholash, reyting tizimi va kompetensiyaga asoslangan baholash yondashuvlari keng qo'llanilmoqda. Ushbu tajribalarni milliy ta'lim tizimiga moslashtirish chizmachilik fanida baholash samaradorligini oshirish imkonini beradi. Ayniqsa, grafik topshiriqlarni baholash uchun aniq indikatorlar ishlab chiqish o'quvchilar bilimini xalqaro talablarga mos ravishda baholashga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, chizmachilik fanida baholash mezonlarini ishlab chiqish ta'lim sifatini oshirishning muhim shartlaridan biridir. Ilmiy asoslangan va kompetensiyaviy yondashuvga tayangan baholash mezonlari o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini obyektiv aniqlash imkonini beradi. Mazkur mezonlar orqali o'quvchilarning grafik savodxonligi, fazoviy tafakkuri, texnik tafakkuri va amaliy faoliyat natijalari samarali baholanadi. Shuningdek, formativ va summativ baholash tizimlarining uyg'unligi ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Natijada chizmachilik fanini o'qitish sifati yuksaladi va o'quvchilarda zamonaviy texnik faoliyat uchun zarur bo'lgan kompetensiyalar shakllanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Tolipov O'.Q., Usmonboyeva M. *Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari*. – Toshkent: Fan, 2017.
2. Ishmuhamedov R.J., Abduqodirov A.A., Pardaev A.X. *Ta'limda innovatsion texnologiyalar*. – Toshkent: Iste'dod, 2018.
3. Hasanboyev J., To'raqulov X., Haydarov M. *Pedagogika*. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
4. Rahmonov I.R. *Chizmachilikni o'qitish metodikasi*. – Toshkent: O'qituvchi, 2019.
5. Ro'ziyev E.I., Ashirboyev A.O. *Muhandislik grafikasi*. – Toshkent: Tafakkur Bo'stoni, 2020.
6. Sodiqov B.S. *Texnik chizmachilik asoslari*. – Toshkent: Ilm ziyo, 2018.
7. Nurmatov P.N. *Grafik tayyorgarlik va fazoviy tafakkurni rivojlantirish metodikasi*. – Samarqand: SamDU nashriyoti, 2021.
8. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi. *Chizmachilik fanidan davlat ta'lim standarti va o'quv dasturi*. – Toshkent, 2023.
9. Yo'ldoshev J.G'.., Usmonov S.A. *Pedagogik texnologiya asoslari*. – Toshkent: O'qituvchi, 2019.
10. Muslimov N.A. *Kasb ta'limi pedagogikasi*. – Toshkent: Noshir, 2020.